

За автора

Тимоти Джордж е основател и декан на Богословския институт Бийсън към Самфордския университет в Бирмингам, щата Алабама, където преподава църковна история и историческо богословие. Бивш пастор, той е също автор на много книги, включително „Богословието на реформаторите“, която в много училища и семинарии е стандартния учебник по Богословие на Реформацията. Д-р Джордж е отговорен редактор на списание *Christianity Today* и член на колегиите от съветници към редакциите на *The Harvard Theological Review*, *Christian History* и *Books & Culture*. [Още >](#)

Дали Отецът на Исус е Богът на Мохамед: Разговор с Тимоти Джордж

[Тимоти Джордж](#)

(Статията е предоставена с любезното съдействие на екипа на Електронно списание за християнска апологетика HARTA.BG-INFO, издание на сдружение [ХАРТА](#), публикувана в тема: [Диалог с други религии](#).)

Покрай трагедията на 11 септември 2001 г. в САЩ, както и последвалата ескалация на ислямския тероризъм по света, се пише много за исляма и отношението му спрямо християнството. Все повече се чуват гласове, че всъщност проблемът е не в самия ислям, а в крайните му форми. Макар и привидно или искрено добронамерени, голяма част от представите за ислям, които се насаждат всъщност подценяват действителното естество на тази религия. При това преобладават опитите тази вяра да се разглежда само или предимно от политическа или социална гледна точка. Ние в ХАРТА обаче смятаме, че всеки опит за анализ на исляма, който не започва и не се основава на богословските доктрини и представи у вярващите, е обречен да бъде повърхностен и в крайна сметка непочтителен към сериозността на посвещението у самите мюсюлмани. Убедени сме, че единствената честна и толерантна дискусия между представителите на различни вярвания трябва да започва с обсъждане и вникване в различията на идейно/богословско ниво. Затова предлагаме на вниманието на българската аудитория едно интервю с американския богослов Тимоти Джордж, в което той говори за различията между християнството и исляма. На английски език този материал е публикуван в бюлетина на международната организация на християнския апологет Рави Закарайъс.

редакция "Богословие и философия"

През април 2002 г. Даниел Дюрант разговаря с Тимоти Джордж за неговата книга, тогава все още предстояща да излезе, „Дали Отецът на Исус е Богът на Мохамед: различията между християнството и исляма“ (Grand Rapids, MI: Zondervan, 2002). В предговора към своята книга авторът пише:

Преди време Томас Мъртън написа, че „всеки миг от всяко събитие в живота на всеки човек на земята посажда нещо в неговата душа“. [1] Семето на тази книга беше посадено в моята душа по време на първото ми посещение в Йерусалим през 1970 г. Като станах рано една сутрин преди изгрев се заслушах от прозореца на моята хотелска стая в пронизителния смразяващ глас на мюезина, докато повтаряше всекидневния зов за молитва от едно от минаретата високо над Гетсиманската градина. По-късно открих значението на думите, които бях чул изговорени на арабски онази сутрин: *Бог е най-велик. Бог, няма друг освен него. Елате на молитва. Елате при доброто*. Не можех да

не си спомня за една друга покана отправена много отдавна в същия град: „Елате при мен всички, които сте отрудени и обременени. Аз ще ви дам почивка. Аз ще ви дам мир. Аз ще ви заведа при доброто.“(вж. Евангелие от Матей 11 глава, 28 стих - б.р.)

От онзи ден нататък се заинтересувах от исляма и неговата връзка с християнската вяра. Тази книга представлява опит да се разберат някои от основните богословски различия между тези две верски традиции, които общо съставляват повече от четиридесет процента от населението на света. Йерусалим е свещен град едновременно за християнството и за исляма, както и за юдаизма. В Свещените писания имаме заповед да се молим за мира на Йерусалим. Тази книга е написана с такава молитва в сърцето ми. Това е молитва за истински *шалом* и истински *ислам* - Божият мир, който надминава границите на всяко наше разбиране. Мир спечелен не с куршуми, нито със спорове, а само чрез предаване, предаване на Онзи, чиято любов бе написана с кръв на един хълм недалеч от онова минаре през един петък в Йерусалим. [2]

Даниел Дюрант: В трета глава на вашата нова книга вие твърдите: „Намирам ирония в това, че доктрината за Триединството може би е най-важната и същевременно най-пренебрегвана доктрина, която ние [като християни] изповядваме“. Предполагате, че това е така „вероятно, защото не можем да разберем или обясним Троицата“. [3] Ще представите ли по-подробно мислите си върху тази доктрина и какво е нейното значение за нашата вяра?

Тимоти Джордж: Триединството е в основата на християнската вяра и е нещо, което всички ортодоксално вярващи християни споделят. То е част от скелета на сградата и макар често да не забелязваме инфраструктурата, тя е там. Мисля, че това е добра метафора за Триединството. Някои изпитват затруднения с него, а именно с факта, че самата дума не се среща в Библията. По тази причина някои задават въпроса: „Защо да отдаваме толкова голямо значение на дума, която Светият Дух не е сметнал за необходимо да вдъхнови? Тя не се намира в Свещеното Писание.“ За съжаление, този вид библиейско възражение срещу доктрината за Триединството играе много силна роля в някои кръгове.

Триединството е концепция, която е много трудно да обхванеш с ума си. Изглежда тайнствена, дори противоречива - как е възможно три да бъдат едно и същевременно да остават три? Така че докато си я представяме с помощта на цифри, на езика на математиката, мисля, че никога няма да стигнем много далеч. По тази причина в тази книга се опитам да наблегна на *общителния характер на Бога*. Именно в това е същността на Триединството. И мисля, че без него, без Триединното разбиране за Бога - да, самата дума не се среща в Библията, но самото Писание е триединно от началото до края - няма начин да проумеем Кой е Исус Христос, или същността на умилостивлението или спасението. Затова се радвам, че има християни днес, които искат да се върнат и да възстановят доктрината за Триединството, и отново да я подложат на обсъждане. Това е нещо добро, което се случва в богословския свят. И в действителност, целият този дебат с исляма извежда този въпрос на предна линия, а това е едно от добрите неща, които може да се молим да се случат в резултат на голямата трагедия, на която бяхме свидетели.

ДД: Да, вие споменавате това понятие *общителен* и едно от нещата, които ме поразиха в книгата „Това вярваме“ беше вашата глава от нея: „Голямата картина“. [4] Предлагате едно чудесно описание на Бога и на това кои сме ние по отношение на него. Пишете:

„Из богатството и вседостатъчността на Своето същество, Бог сътворява света и човешките същества в него.... В сърцето на Бога има свобода, незаплашителност, щедрост, която е отражение на Неговия собствен характер. Това е основата за цялата човешка действителност и свобода." Чудя се дали мюсюлманите от своя страна биха възприели това описание като представително за Аллах?

ТД: Мисля, че това описание представлява едно много различно разбиране за Бога от онова, което може да откриете в исляма. В исляма Бог е абсолютно суверенен. Няма съмнение относно Неговото всемогъщество. Всъщност, едно от добрите неща на исляма е, че не се въвлеча във всички тези спекулации относно процесуалното богословие. Знаете, че в евангелския свят днес имаме големи дебати около отвореността на Бога и дали Бог знае бъдещето. [5] Или Бог е дотолкова част от сътворената действителност, че е подобен на нас? Това свива Бога до размери, които можем да обхванем. Но не, мисля, че ислямската вяра е права по този въпрос. Бог действително е самодържец и всемогъщ. Това обаче, което се опитвам да подчертая в книгата, е фактът, че в Божието всемогъщество се намира една абсолютна свобода за посвещение, за творчество, за разкриване на същинския характер на Неговата реалност. Той не е принуден да го прави; няма принуждение за това. Но *избира* да го прави. На английски няма добра дума за това, обаче из самата същност, изобилието, из *преплискването* (знам, че това не е истинска дума!) на Божието същество - то е толкова велико, пречудно и чудесно, че прелива - той избира да ни включи. Ислямът гледа на това схващане за Бога като заплашително.

ДД: Защо?

ТД: Понеже, в техните очи, посвещаването от страна на Бога към нас по такъв начин включва твърде близка връзка на нещо сътворено с Твореца. А непростимият грях в Исляма е именно *ширк*. Всъщност, на арабски да бъдеш *муширикун* означава човек, който извършва *ширк*. Това е възможно най-лошото нещо, което някой може да представлява. Това е непростим грях: *ширк* представлява точно свързването на нещо, което не е Бог, с Бога. А на мен ми изглежда, че християнството твърди, че макар да трябва винаги да се пазим от издигането на нещо сътворено до нивото на Създателя - така че идолопоклонството е сериозен проблем - Бог не изпитва трудности пред това да се посвети на нас и да свърже Себе Си с нас. В действителност, точно това е същността на Въплъщението. Именно в това е същността на Благовестието: че този велик, всемогъщ, вечен Бог е поел тази инициатива и не е застрашен от факта, че влиза в нашата история и нашия живот, а го прави следствие на собствената Си свобода и голяма любов към нас. За ислямското богословие тази концепция ще бъде много трудна, и е част от централния нерв и ядрото на различието, според мен, между християнството и исляма.

ДД: Ами това е чудесен преход към третия ми въпрос. Отбелязвате, че дори мюсюлманските учени твърдят, че „Никой правоверен мюсюлманин не може да нарече Бога на Мохамед „Отче“, защото това, според идеите на исляма, ще компрометира трансцендентността на Бога". Споменавате също в своята книга някои от почитаемите 99 имена на Аллах, а те включват „Грижителят“, „Хранителят“ и „Близкият“. Бихте ли коментирали тези две гледни точки към Бога и защо е толкова трудно за мюсюлманина да признае Бога като едновременно Отец и същевременно свято Различен?

ТД: Правилно, това е добър въпрос. Нека да започна като кажа защо наричаме Бога „Отче“. Мисля, че сред богословите днес има мнозина, включително християни, които смятат, че това обръщение е извлечено от човешкия ни опит. Гледаме своите бащи и съответно проектираме върху далечния Бог „бащинството“, което сме научили от своите човешки бащи. Всъщност, това е основоположният аргумент на Фройд, а преди него и на Фойербах, срещу християнската вяра - тази идея за проекцията. [6] Като чета Свещеното Писание обаче, срещам точно обратното. Работата не е в това, че ние имаме някаква представа за това какво е бащинството, която после проектираме върху Бога; в действителност единственото истинско разбиране за бащинството, с което разполагаме, е *Божие откровение за Него Самия към нас*. А когато по аналогичен път използваме тази дума в своите собствени човешки общества, очевидно е, че никой от нас не би могъл да бъде добър баща по същия начин, по който Бог е такъв; но само по аналогия наричаме своя земен родител баща, вместо да проектираме тази представа върху Бога. Така че това е нещо от Божия характер и природа, което Той Сам е решил да ни открие.

Вашият въпрос обаче се отнася до това защо ислямът намира това за толкова трудно и почти противоречиво в Божието същество. Както вече посочих, в Корана се съдържат различни имена за Бога, че Той е този, който е близо, който се грижи, който дава сили. Може да вземете всичките 99 прекрасни имена за Бога, както се наричат те в исляма, и почти да ги прочетете по християнски. Повечето от тях се срещат и в Библията. Мисля обаче, че „татко“ - ако за Бога се използва "Отче" по начина, по който се употребява в Библията - по някакъв начин това е откровение на самата същност и личност на Бога: Кой е Той, какъв е Неговият характер. А за исляма това означава да навлезеш в област, която човешките същества са напълно неспособни да разбират. Затова и можем да наричаме Бога „Всевишния“, „Всеомогъщия“, но когато по отношение на него започнем да използваме думи обозначаващи взаимоотношения, звучи сякаш смесваме творението с Твореца, а това е форма на *ширк*, идолопоклонство. Изглежда, че това се дължи на някакъв съществен недостатък в тяхното разбиране за това кой е Бог. Когато се отхвърли библейското откровение за Бога, тогава на човек му остава само това: Бог е великият Един. Той е великият Свят и Различен, който е напълно непонятен, напълно над нас и отвъд нас. И разбира се всичко това е вярно; ако Бог не ни се беше открил, точно само с това бихме разполагали. Така че в исляма виждаме откровение на едно естествено богословие за Бога, лишено от библейското Откровение. Това е същият Бог, срещу когото мнозина днес се бунтуват, Бог, който е недостъпен, който е толкова напълно различен и отдалечен от нас, че всъщност не може да ни разбира или познава. Именно този образ присъства не само в исляма, но и в различни съвременни атеистични форми на отхвърляне на Бога.

ДД: В същото време, обаче, предполагам, че и евангелските християни могат да се поучат от исляма, защото там Бог е толкова свят и различен, а ние сме изгубили това чувство на почителност, на трансцендентност, и сме се съсредоточили изключително върху непосредствеността на Бога. Трябва обаче да пазим и двете заедно; не може да се съсредоточаваме върху едното за сметка на другото.

ТД: И двете се съдържат в библейския разказ за това Кой е Бог и как ни се открива. Ти си напълно права. Но усещането за другостта и абсолютния суверенитет на Бога е точка на допир между ортодоксалното християнство и ортодоксалния ислям. Затова т. нар. „процесуален“ възглед за Бога е нещо, което ислямът правилно признава, че нямаме право да вървим в тази посока.

ДД: По отношение на спасението и изкуплението вие пишете: „Изкуплението не е категория, която ислямът признава. Всеки мюсюлманин е сам на себе си изкупител. Ще кажете ли нещо относно различията между християнското и мюсюлманско разбиране за грехопадението, нуждата от спасение и обръщането към Бога за милост?”

ТД: Ислямът разполага с концепция за грехопадението. По отношение на това мюсюлманите не са съвсем пелагианци. [7] Ето обаче как разбират грехопадението: то е забравя; неспомняне; незнание. Това са все думи, които Коранът използва, за да опише състоянието на човешкото същество спрямо Бога. Следователно, това от което има нужда, за да се поправи това състояние, е информация - по същество, откровение. Това, разбира се, е което се дава в посланието на пророците, а според учението на исляма има хиляди пророци; Адам е бил първият, Мохамед - последният, и всичко това е систематизирано в свещения Коран веднъж завинаги. Така че ако човек знае това, ако може да асимилира тази информация, тогава ще може да действа според нея, да си спомни кой е.

В известен смисъл, ислямът наподобява гностицизма в това отношение - защото в ранната Църква той също твърдял, че проблемът е липсата на познание. Проблемът е, че булото е върху очите ни; нуждаем се от някой, който да го вдигне и да ни покаже кои сме всъщност. Така че Исус е всъщност не изкупител, а *откривател*. Проблемът на това разбиране от гледна точка на библейското Откровение е, че в Библията грехът се представя като нещо много по-сериозно, по-дълбоко, и много по-радикално в своето приложение отколкото простата забравя или незнание предполага. Той е нещо, което създава непроницаема морална преграда между нас и Този, който е свят, между нас и Бога. И е нещо толкова значително, че единствено Сам Бог може да подейства, за да премахне тази преграда, а именно това е направил в лицето на Исус Христос. Затова християнството, както и юдаизма - свидетелства за това може да намерите в Стария Завет, - са религии на Изкуплението. Бог е трябвало да ни откупи от робското тържище на греха. Трябвало е да се намеси, за да ни примири със Себе Си. Той извършва това чрез смъртта на Своя Син на кръста, която предполага, че моралният характер на Бога е бил дълбоко засегнат от човешкия бунт и грях, а това е предпоставката за Изкуплението.

ДД: Освен това вие отбелязвате, че в исляма човек може да помоли за милост Мохамед, или дори до известна степен Исус, защото в Корана за него се говори като един от многото пророци, обаче Бог не е длъжен да отговори на такава молба.

ТД: Така е. Всъщност, едно от най-често използваните имена за Бога в исляма е „Всемилоствивият”. Бог е съчувствителен, Той е милостив. Но в исляма Неговата милост е непредвидима в смисъл, че Той не се обвързва да бъде милостив. Ако Бог обещае да бъде милостив, Той може да изпълни, както и да не изпълни това обещание. Това не е нещо, което Бог се посвещава да прави за нас независимо от всичко. Следователно доктрината за сигурността напълно отсъства или каквато и да било основа за доверие в Бога, и следователно, това което остава на човешките същества да правят, е по същество да заслужат чрез собствените си усилия и дела някакво достойнство пред Бога, което се надяват в края на деня да бъде достатъчно срещу святия, праведен Божий гняв. Но до известна степен е въпрос на каприз дали Бог действително ще се намеси и спаси.

ДД: С тези думи отново направихте връзка със следващия ми въпрос! Пишете, че изследователят Кенет Краг твърди, че „имената на Бога в исляма описват Неговите действия, но не и същността Му". И цитирате няколко пасажа от Корана, които ви навеждат на заключението, че „в Корана Божията любов е условна и случайна. Любовта е нещо, което Бог *прави*, а не това, което той *е*". Ще кажете ли нещо повече относно това твърдение, както и относно едно противно становище. А именно, не е ли възможно някой мюсюлманин да разгърне нашето Писание - например Псалм 1 или книгата Притчи, - и да стигне до извода, че любовта на нашия Бог, или поне Неговото благословение също е условно?

ТД: Този въпрос докосва същността на откровението на Божия характер и същество. На два пъти в Корана се говори, че Бог може да обича някого или че обича някого, но любовта Му е условна: Той обича онези, които правят това, онова или другото. [8] Докато Библията не представя по този начин Божията любов като зависеща от нашия отклик. Нашият отговор сам по себе си представлява реакция в резултат на Божията любов. Що се отнася до посвещението ни като човеци - ясно е, че Бог ни държи отговорни; мисля, че би било огромна грешка да смятаме, че не е така. Но в библейското Откровение Бог е любов, защото в самата сърцевина, същество, естество и реалност на Бога има взаимоотношение. Любовта предполага обект, към когото да бъде насочена и без това самата дума няма смисъл.

В исляма, в определени форми на юдаизма, както със сигурност и в християнството, у мнозина хора се среща идеята, че в Божието същество е имало някаква болезнена самота, някаква недостатъчност, поради което Бог е почувствал нужда да излезе отвъд Себе Си, за да създаде някакъв свят, така че да има нещо, което да обича. Християнската вяра, обаче, учи, че от вечността Бог винаги е живял и съществувал във взаимоотношение на пълно и взаимно себеотдаване, реципрочност, взаимност между Отец, Син и Светия Дух. Така че дори изобщо да не беше създавал света, да не го беше изкупил след като вече е бил създаден, Бог пак щеше да бъде любов и Бог, защото той не зависи от нас, нито пък се нуждае от нас, за да запълни някаква вътрешна част на действителността, която липсва. С други думи, *спасението не се състои в оправяне на Бога, а в изправяне на нас.*

Затова когато казваме „Бог е любов" това означава, че тогава, когато Бог се отнася към нас по любящ начин, Той постъпва последователно спрямо собствената Си вътрешна същност и характер. Точно затова може Исус да произнесе тези забележителни думи в Евангелието от Йоан 14 глава. Чели сме ги толкова много пъти, че просто не им обръщаме внимание: „Който е видял Мен, видял е Отца". [9] Какво означава това? Означава, че Исус Христос не е само някой, който някак да ни подкрепя в житейския път, като ни предлага хубави наставления и съвети за това как да живеем, но Исус Христос е откровението на самата същност на Бога. Когато го погледнем и видим как Той е обичал, как е проявявал съчувствие, как се е отдал без остатък на кръста, тогава се оказваме пред прозорец към Божията същност. *Бог е любов.* Има само две места в Библията където за Бога се говори без определения - „Бог е любов" и „Бог е светлина" (Първо послание на Йоан 1 глава, 5 стих; 4 глава, 8 стих). Разбира се, че Бог е Дух, Отец и Син, но ако махнем тези личностни имена за Бога, и *Бог е любов*, и *Бог е светлина* разкриват вътрешната същност на Божието сърце и същество. Неговата святост, чистота, сила, слава, и Неговата неизмерима и непреодолима любов: любовта, която Той е, и която избира да прояви към нас в Исуса Христа. Така че това е един много различен начин на мислене относно любовта - като следствие от самата същност

и същество на Бога, а не като някакво случайно или капризно деяние, което Той извършва напълно отделно от Своя характер и същество.

ДД: Поради което, предполагам, когато мюсюлмани говорят за своето обръщане към Христос или мисионери разказват как са представяли Благовестието, отново и отново слушаме, че именно Христовата любов ги е привлекла. Сещам се за чудесната книга на Билкис Шейх *Позволих си да го нарека Татко*. [\[10\]](#)

ТД: Чудесна история, нали?

ДД: Да, невероятна е. А вашата книга отново ми напомни колко уникален и непреодолимо превъзходен е този Бог, Който ни обича, и колко невероятно е, че Той иска да има взаимоотношения с нас. Май че обикновено просто приемам за даденост, че това е част от останалите религии в смисъл, че всички признаваме, че *Бог е любов*. Това изглежда е общото настроение, което мисля, че повечето хора биха признали, ако им зададете въпроса „Кой е Бог?“

ТД: Често когато използваме думи, обозначаващи любов по отношение на Бога, сме склонни да вмъкваме в тях цялата посредствена представа за любовта, която срещаме в своята култура днес. Божията любов, проявена в лицето на Исус Христос, е много скъпоценна и струва на Бога Неговия собствен възлюбен Син на кръста. Така че това отново е основна разлика между нас и исляма.

ДД: Че Христос всъщност не би могъл да пострада на кръста. Коранът казва, че Той е пристъпил към кръста, но има различни тълкувания на този пасаж, нали?

ТД: Да. Мнозина не осъзнават този факт, че дори най-ожесточените критици на християнството - атеисти, членовете на Семинарния кръг за Исус, - кажи-речи никой от хората, които съм срещал, не би казал, че Исус не е умрял. Има много дебати относно възкресението, относно девственото рождение, но да се поставя под въпрос смъртта Му!? В исляма, обаче, срещаме тази изключително любопитна идея, че Исус *не е* умрял на кръста. По-късната ислямска традиция твърди, че е ставало въпрос за Юда; че на Разпети петък в Йерусалим е имало разпъване на кръст и е било предназначено за Исус - мюсюлманите са съгласни с Новия Завет по този пункт. Но в последния момент, точно преди да приковат Исус към кръста, станала смяна. Извършена била хитрост, фокус, ако щете, и Исус всъщност се възнесъл на небето. А в по-късните ислямски предания дори се твърди, че уловили Юда и го разпнали на мястото на Исус, като при това съществува един любопитен, подобен на гностически, разказ в исляма, според който Исус се надсмивал на разпъването на погрешния човек; т.е. дяволът бил изигран.

Защо, мислите, твърдят такива неща? За тях няма никакви исторически доказателства. Както вече казах, дори най-върлите противници на християнството признават, че Исус е умрял. Мюсюлманите прибегват до подобни обяснения понеже смятат, че за Бога е недостойно да остави Своя месия, както са наричали Исус, Своя пророк, да изтърпи такова мъчително и варварско отношение, да бъде разпнат. Това, Бог да остави помазаника да преживее такова нещо, на пръв поглед би опровергало всичко, което исляма учи относно Бога. Затова Бог го избавя навреме, точно преди да бъде умъртвен, и го отвежда пак на небето, където е и днес, според исляма, след което в края на света ще дойде пак. От своя страна, християнската вяра в действителност представлява богословие на кръста.

ДД: Скандальт.

ТД: Да, скандално е. Било е, все още е, и ни говори за това, че кръстът не само е съвместим с Божествената действителност, но той ни разкрива самата същност на Бога. Там най-ясно можем да го видим. Исус е казал: „И когато Аз бъда издигнат от земята, ще привлека всички при Себе Си". [11] „Който е видял Мен, видял е Отца." [12] Това, което виждаме на кръста е абсолютният израз на любовта на Отец към нас. Най-интимното разкриване на Божията същност. Затова е особено любопитно, че християните често придават романтичен характер на кръста, макар всички ние да сме съгласни, разбира се, че Исус действително е умрял. Често си мисля, че ислямът в действителност взема връх именно поради начина, по който се отнасяме към кръста, просто защото не го взимаме насериозно, не го виждаме в цялата му ужасяваща реалност и не усещаме неговата отвратителност. Правим си малки иконки с него, както и всичко останало, за което го използваме в християнските си украси. А фактът, че *самият Бог* - не някакъв заместник - е станал участник в нашата история и действително е преживял онова, което Исус Христос е изтърпял на кръста, е стряскащо като идея. Затова трябва да се връщаме към това, да си напомняме за дълбочината на Божията любов към нас. Облягайки се на пълната победа, която имаме във Възкресението, но без да го отделяме от кръста. Именно поради това и в християнското богословие, Исус продължава да носи на ръцете си в небето белезите от своите страдания. Така че това завинаги остава съставна част на Божието откровение към нас.

ДД: Е, стигнахме до края на нашия разговор. Има ли нещо, което бихте искали да добавите или отбележите?

ТД: Мисля, че целият този сблъсък на цивилизациите между християнството и исляма предизвиква голяма загриженост на най-различни нива, но представлява също чудесна възможност, която Бог ни предоставя - прозорец на свидетелство, който може повече и да не се яви в нашия живот или този на нашата цивилизация. Следователно трябва да намерим начин да бъдем верни към Христос и неговото Слово, и да бъдем открити и чувствителни към онези, които са мюсюлмани. Антимюсюлманските речи, които се носят в някои християнски кръгове не са никак удачни. Има много неща, които човек може да осъди в радикалния ислям и ислямизъм; не може да има оправдание за тях. Трябва обаче да гледаме на тези хора като на множества, отворени към Откровението за това Кой е Бог всъщност, да може да чуят Словото и Бог да го използва, за да им говори лично в сърцето, както го е правил с мнозина други в историята на срещите между християнството и исляма. В нашия институт, както и в други богословски училища, има студенти, които произлизат от семейства на вярващи мюсюлмани. Често казват, че онова, което най-силно ги е разтърсило, е било любящото свидетелство на някой християнин, който не ги е налагал с Библията по главата, но е свидетелствал с живота и думите си за истинността на Христос. Светият Дух е използвал именно това, за да разтвори сърцата им. Така че се надявам и аз, и всички ние да се учим да свидетелстваме в по-голяма вярност към благовестието.

В предговора на своята книга споменавам за една среща, която имах докато бях в Йерусалим през 1970 г., и която никога няма да забравя. Бях настанен близо до Куполът на канарата в стария град и една сутрин рано отворих прозореца на стаята си, при което можах да чуя мюезина и призива към молитва, който се носи навсякъде по света, по хиляди и хиляди пъти на ден. Това е вероятно най-често повтаряното словосъчетание по света днес, като имаме предвид обширното разпространение на исляма: *Елате на*

молитва. *Елате при доброто.* Никога няма да забравя този момент. А след това си спомних, разбира се, че недалеч от там Исус изговаря думите, които са записани в Евангелието от Матей 11 глава: „*Елате при Мен всички, които се трудите и сте обременени, и аз ще ви успокоя.*” Чудесната, величествена покана на благовестието, която Исус изговаря в същия град, недалеч от мястото където мюезина призовава хората за молитва, да дойдат при доброто, както и никак не далеч от Лобното място, от Голгота. Това ще остане завинаги в съзнанието ми като символ на контраста между християнството и исляма: различните покани, както и начина, по който ние също трябва да отправяме тази покана в името на Исус като негови посланици. „Елате при него всички, които се трудите” - това включва мюсюлманите, както и нерелигиозните, - и Той ще ви успокои, ще ви даде живот.

Докато подготвях тази книга, прочетох много чудни истории за християни, които са разпространявали Благовестието, които са давали живота си, понякога в големи опасности и с огромна смелост. Подобни разкази те подтикваат да благодариш на Бога за способността Му да прекрива всякакви прегради. Действително няма бариера, която да е толкова непреодолима, че да спре любовта на Бога, Неговата благодат и добрата вест на Евангелието.

Даниел Дюрант е изсл. сътрудник в Международната организация на Рави Закарайъс.
Превод: Андрей Неделчев, 2005 г.

Бележки:

[1] Thomas Merton, *Seeds of Contemplation* (New York: New Directions Publications, 1949), 17.

[2] Откъс от *Is the Father of Jesus the God of Muhammad: Understanding the Differences between Christianity and Islam* от Timothy George, 2002 by Zondervan. Използвано с разрешението на Зондervан.

[3] Съкратена версия на трета глава - озаглавена „Дали Богът на Мохамед е Отецът на Исус” - може да се намери в *Christianity Today* (4 февруари 2002, стр. 28-35). Тази статия - и няколко отлични връзки към сайтове за исляма и християнството - е достъпна също в интернет на www.christianitytoday.com/ct/2002/002/1.28.html

[4] Timothy George, "The Big Picture" в *This We Believe: The Good News of Jesus Christ for the World*, eds. John Akers, John Armstrong, and John Woodbridge (Grand Rapids, MI: Zondervan, August 2000), стр. 225. Кратка рецензия на тази книга беше включена в есенния брой за 2000 г. на *Just Thinking*; може да я намерите в интернет ("Studying the Mirror Image: Captive or Free") на www.rzim.com.

[5] Ако търсите повече информация относно тези дебати, вижте есето на Джефри Бромилли „Само Бог е свободен” в горепосочения брой на *Christianity Today* (Geoffrey Bromily, "Only God Is Free", 4 February 2002, 72-75). Статията, заедно с допълнителни препратки, може да намерите в интернет на www.christianitytoday.com/ct/2002/002/9.72.html

[6] Лудвиг Фойербах (1804-1872) твърди в своята книга *Същността на християнството* (The Essence of Christianity), че обектът на нечия вяра не е нищо

повече от проекция на самия вярващ: „Бог като Бога... е само обект на мисъл" (Buffalo, NY: Prometheus Books, 1989), стр. 35.

[7] Пелагий е бил британски монах през V в., който отричал доктрината за първородния грях; ученията му били осъдени от Августин и Съборът в Ефес през 431 г.

[8] За по-задълбочен прочит вж. есето на Джон Гилкрист „Любовта на Бога в Корана и Библията" (John Gilchrist, "The Love of God in the Qur'an and the Bible") на адрес: www.answering-islam.org/Gilchrist/love.html. Гилкрист пише: „Според Корана не е възможно хората действително да изпитат Божията любов в самите си сърца по същия начин както един син изпитва любовта на своя баща и една жена изпитва любовта на своя съпруг. Бог наистина е наречен „Любящият" (ал-Вадуд) в Корана, но само в два случая (Сури 11.90, 85.14). Това твърдение, обаче, не предполага дълбочината от любов в Божията природа, каквато се съдържа в библейската декларация „Бог е любов" (Първо послание от Йоан 4 глава, 8 стих). Вместо това един от големите богослови в историята на исляма, ал-Газали, полага всички усилия да ни уведоми, че изразът „Любящият" означава далеч по-малко отколкото названието предполага. В своя труд върху Божиите имена в Корана, озаглавен Ал-Максад Ал-Асна, той твърди, че това название в Корана е по-незначително, например, от „Милостивият" (ар-Рахим) - мнение, с което се налага да се съгласим, понеже в Корана Бог е наречен „Милостивият" над двеста пъти, а „Любящият" - само два пъти. Ал-Газали обяснява, че тази любов се състои единствено от обективни действия на доброта и изрази на одобрение. Той отрича в Божията любов да има какъвто и да било личен елемент, т. е. Бог да изпитва каквато и да било любов в сърцето си към човечеството: „Той стои над чувството на любов" (Ал-Максад Ал-Асна, стр. 91)."

[9] Текстовете от Библията в българския превод на това интервю са взети от ревизията на Българското библейско дружество, 2002 г. *Бел. прев.*

[10] Билкис Шейх, Позволих си да го нарека Татко (Bilquis Sheikh, I Dared to Call Him Father, Grand Rapids, MI: Baker Book House, 1980).

[11] Евангелие от Йоан 12 глава, 32 стих.

[12] Евангелие от Йоан 14 глава, 9 стих.